

Sânt foarte rari bisericile de lemn în Muntenia. Una din cele mai interesante, și prin admirabila pictură făcută de-a dreptul pe lemnul însuși, e aceea din străvechiul sat de moșneni al Chiojdului Mare, în slavonește Stari-Chiojd, „Chiojdul Vechiu“, așezare al căreia nume, din Kōvesd (de la *kō*, piatră), l-am explicat de mult. O cercetare etnografică între neamurile de acolo, în fruntea cărora stau și astăzi Macoveii (piatra frumoasă de marmoră a unuia din secolul al XVIII-lea a dispărut în vremea războiului), ar da rezultate. Cercetarea costumului a făcut-o cu competență d-ra Luisa Netoliczka, de la Muzeul Etnografic din Cluj, în vremea când d-ra Lozinschi copia cele mai însemnate din frescele spălate din ordinul meu pe saua Comisiunii, — ele fiind menite unui album care să poată servi de îndreptariu picturilor bisericesti de astăzi, de obicei atât de ignoranți și lipsiți de orientare.

Biserica, de stejar, poate numai din veacul al XVIII-lea, cu un chenar impletit în jurul ei și un coperiș aplecat ca la zidurile moldovenești ale lui Ștefan-cel-Mare, e într-o câțva desfigurată printr'un urât pridvor (fig. 1). Zidul, în care s'a prins și câte o piatră

Fig. 1.

Fig. 2.

mai veche decât acel secol al încheierii, din nou, a lăcașului, e de la începutul secolului trecut, ca și frumoasa, solida clopotniță pe care e însemnată, cu litere pitorești, data de 1814 (fig. 2).

Pictura și icoanele nu sânt din aceeași vreme. Ușa de la altar, de o mare frumoasă, arată că e mutată de aiurea. Ea nu poate fi mai nouă decât 1700: cadrul în care a fost prinsă e însă de mai târzie artă populară.

Și în frescă sânt deosebiri de timp. Cea mai veche, și mai îngrijită, e aceea din care desfac în adevăr frumoasa înfățișare a Răstignirii (fig. 3), cu o remarcabilă vedere a clădirilor din fund, imitând o curte domnească.

Și medalioanele din jos sânt vrednice de toată atenția.

Icoanele de la catapeteasmă și din pridvor (fig. 5, 6, 7, 8, 9, 10), sînt din cele mai bune exemplare de artă sătească, și ele merită să fie puse alături cu acelea pe care le-am reprodus în publicația mea *Les arts mineurs en Roumanie*, vol. I.

Deosebit de frumoasă e zugrăveala, care pare a fi de altă mână, a ușii centrale de intrare în altar (fig. 4).

Niciun sat muntean nu se poate mândri cu o podoabă de pictură așa de îngrijită, vădind la pictorul rural necunoscut unul din cele mai mari talente ale timpului, — și unul care nu face parte din ceia ce se numește o școală.

Localitatea însăși, al cărei trecut se poate desluși și din actele pe care le-am dat în *Buletinul Comisiei Istorice*, are un caracter cu totul particular, făcând parte, ca și Bâscele vecine, dintr'un sistem de „câmpulunguri“ caracteristic pentru așezările românești de-a lun-

gul muntelui, tot așa în acești Carpați ca și în depărtatul Pind balcanic.

Alte documente, decât acelea pe care mi le-a comunicat d. Macoveiu, nu se găsesc la micii

Fig 3. — Frescă din biserica Stari-Chiojdului.

proprietari de acolo, sau măcar ele nu mi-au fost comunicate. Din ele, dacă s'ar scoate la iveală, ar putea să iasă și lămuriri despre vremea și rostul întemeierii bisericuții, așa de interesante.

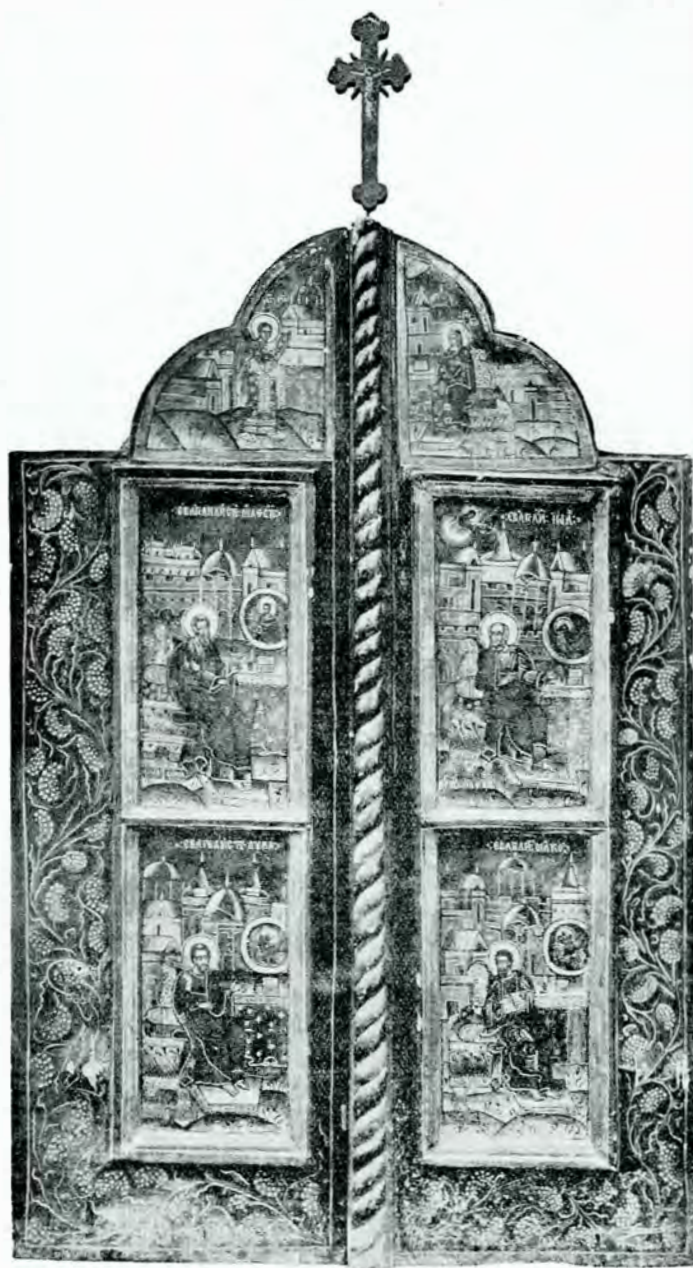

Fig. 4. — Uși împărățești de la Stari-Chiojd.

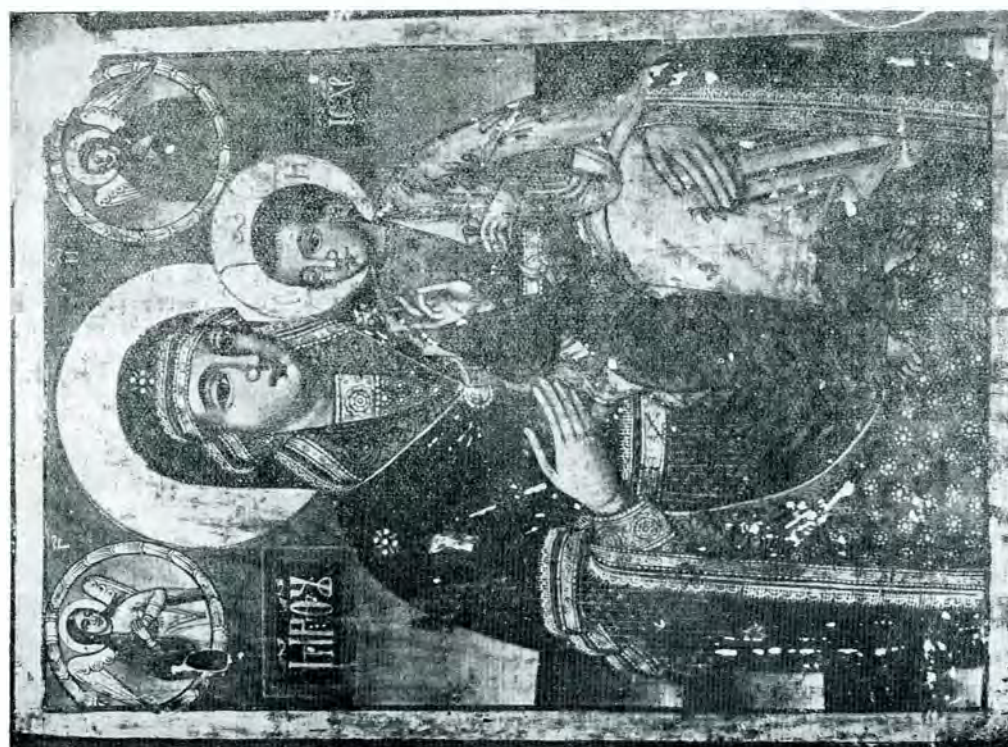

Fig. 5. — Sări-Chiojd : Icoană.

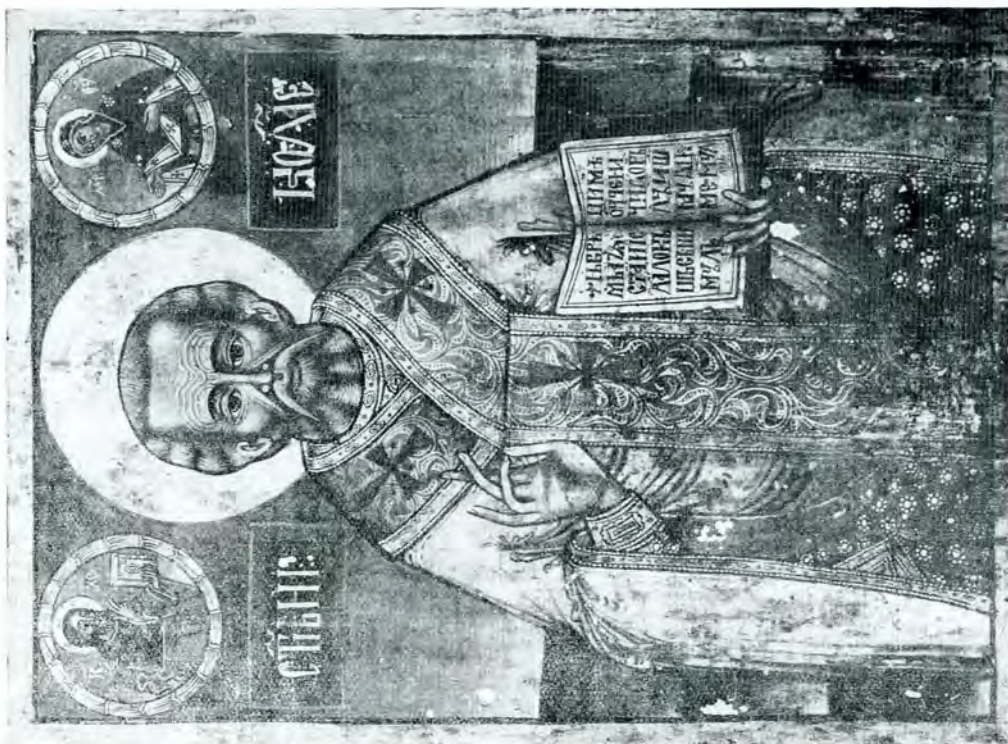

Fig. 6. — Sări-Chiojd : Icoană.

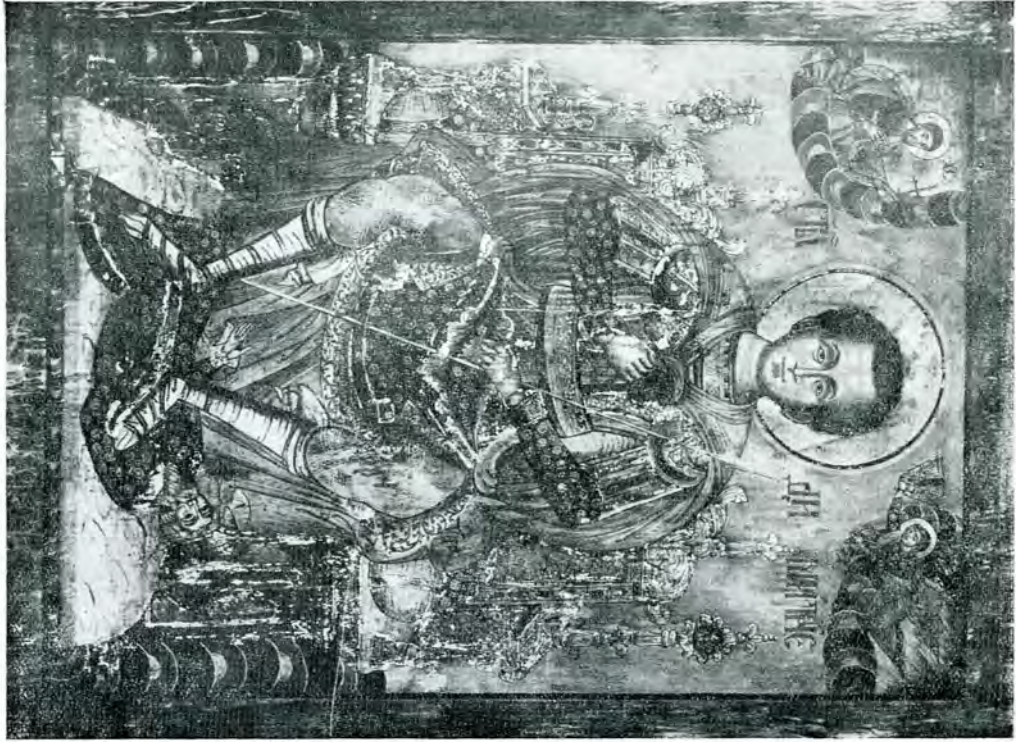

Fig. 7. — Sfarci-Chiojd, Icoană.

Fig. 8. — Sfarci-Chiojd, Icoană.

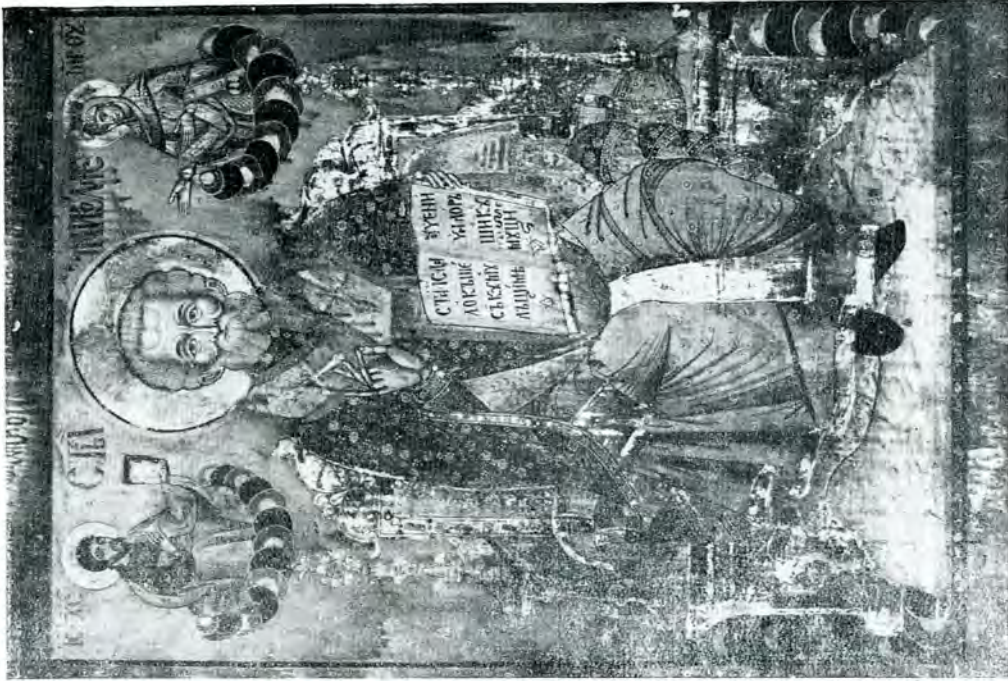

Fig. 10. — Stari-Chiojd ; Icoană.

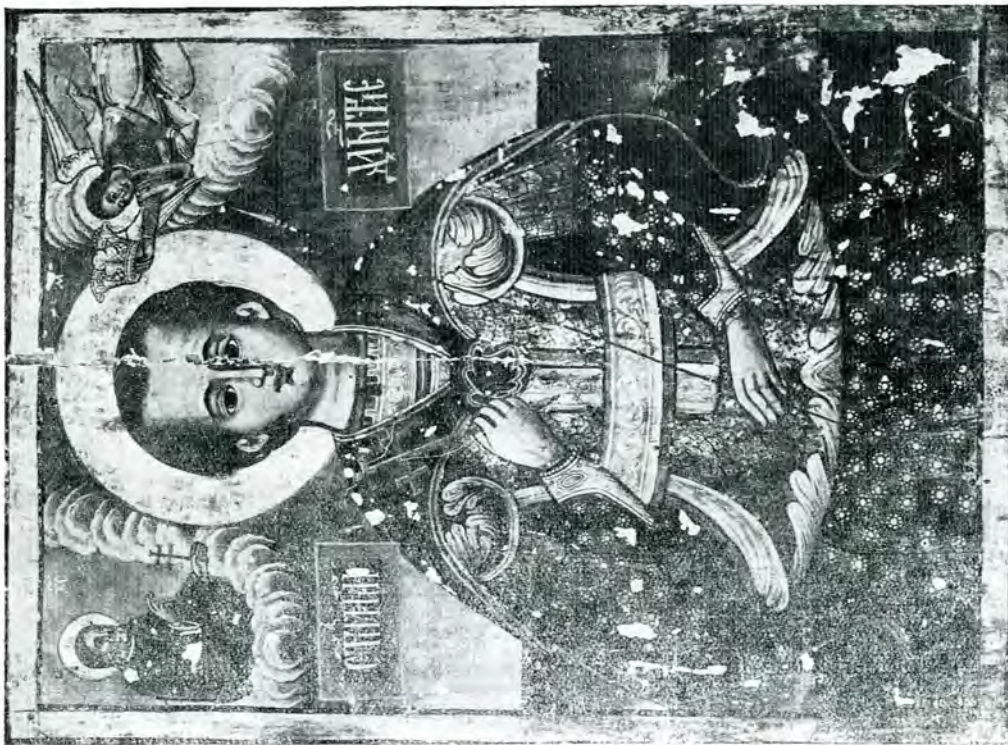

Fig. 9. — Stari-Chiojd ; Icoană.